УДК 811.111'38"42:821.111-31

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-3-17>**Ірина КОЛЕСНИК,***orcid.org/0000-0002-6934-9679**аспірантка кафедри англійської філології, перекладу і філософії мови
імені професора О. М. Мороховського
Київського національного лінгвістичного університету
(Київ, Україна) irynakoliesnik@gmail.com*

МОТИВ БОЛЮ В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ АМЕРИКАНСЬКОГО І БРИТАНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ: ОБРАЗНО-СИМВОЛІЧНИЙ І НАРАТИВНИЙ АСПЕКТИ

У статті досліджено лінгвальні засоби реалізації мотиву болю в художніх текстах американських і британських письменників-модерністів крізь призму когнітивних стилістики й наратології. Словесне втілення болю у творах модернізму розглянуто з огляду на особливості кодування в художньому тексті негативних емоцій, пов'язаних із переживанням, описом і компенсуванням болю, із залученням апарату концептуальних метафор. Особливу увагу приділено розгортанню мотиву болю за допомогою художніх образів, символів і наративних прийомів. Установлено, що на семантичному рівні мотив болю маніфестується за посередництва системи ключових слів, які маркують наявність больових відчуттів або є їх дескрипторами. Центральними для дослідження є художні образи, які прямо або опосередковано відтворюють фізичний біль, що виникає внаслідок фізіологічної чи психологічної травми, завданої персонажу, а також зображення фізіологічної реакції персонажа на цю травму. У низці проаналізованих творів біль позначається символічно за допомогою колоронімів, образів предметів чи персонажів, які містять тригерні елементи, що провокують негативну емоційну (а іноді й фізичну) реакцію персонажів. У наративному аспекті мотив болю постає як набір послідовних дій, центральними для яких є фізичний чи емоційний дискомфорт персонажа, що має істотний вплив на розвиток сюжету твору: мотив болю може бути каталізатором або інтенсифікатором сюжетних ліній твору, коли кульмінацією є опис травми головного героя. Виокремлено два типи оповідних виявів мотиву болю: 1) коли мотив болю є центральним, а оповідь сфокусована на емоційних і фізичних переживаннях персонажа-страждальця; або 2) коли мотив болю є допоміжним, фокусуючись на наслідках пережитої головним героєм травми, що формують профіль персонажа.

Ключові слова: мотив болю, концептуальна метафора, когнітивна наратологія, символізм болю, художній образ болю.

Iryna KOLIESNIK,*orcid.org/0000-0002-6934-9679**Postgraduate Student at the Department of Lexicology
and Stylistics of the English Language
Kyiv National Linguistic University
(Kyiv, Ukraine) irynakoliesnik@gmail.com*

LITERARY MOTIF OF PAIN IN AMERICAN AND BRITISH MODERNISM: IMAGISTIC, SYMBOLIC, AND NARRATIVE ASPECTS

The following article investigates linguistic means of realizing the motif of pain in the literary texts of American and British modernist writers through the lens of cognitive stylistics and narratology. The verbalization of pain is investigated in view of the specifics of coding negative emotions in a literary text, in particular those which are associated with pain experience, its description and compensatory actions towards it. The aforementioned is conducted with involvement of conceptual metaphors method. Particular attention is given to the development of the motif of pain through images, symbols and narrative techniques. It is established that at the semantic level the motif of pain is manifested through a system of keywords that mark the presence of pain or are pain descriptors. Central to this study are pain imagery that mimics physical pain (both implicitly or explicitly that occurs as a result of physiological or psychological trauma to a character; as well as depictions of the physiological reaction of a character to this trauma. In a number of analysed works, pain is symbolically indicated by coloronyms, images of objects or characters, which contain trigger elements that provoke a character's negative emotional (and sometimes physical) reaction. Concerning the narrative aspect, the motif of pain appears as a set of sequential actions, central to which is the physical or emotional discomfort of a character, which has a significant impact on the plot: the motif of pain can act as a catalyst or intensifier of the plot itself. There are two types of narrative manifestations of the motif of pain: 1) when the motif of pain is central to the plot, and the story is focused on the emotional and physical experiences of the suffering character; or 2) when the motif of pain is secondary to the plot, focusing on the consequences of the trauma experienced by the protagonist, which in turn forms character's profile.

Key words: motif of pain, conceptual metaphor, cognitive narratology, symbolism of pain, pain imagery.

Постановка проблеми. Явище художнього мотиву впродовж декількох сторіч зазнавало оновлення й переосмислення своєї форми (Веселовський, 1989; Пропп, 1928: 21–22; Гаспаров, Паперно, 1979: 9–44), значущості (Фрідман, 1971: 123–131), способів функціонування і співвіднесення з іншими елементами наративу (Томашевський, 1996: 182–184; Герман, 2005: 445–447). Проте лише нещодавно досягнуто певної узгодженості щодо визначення самого поняття мотиву як засобу створення сюжету (Герман, 2005: 445). Нині мотив, зокрема, у його образно-символічному й наративному аспектах реалізації потребує додаткового переосмислення в термінах лінгвостилістики та когнітивної наратології (Герман, 2003, 2013). Власне феномен болю, його когнітивні, емоційні складники та труднощі вербалізації й опису болю навіть у медичній сфері є досі предметом трансдисциплінарних когнітивних і нейрологічних дискусій (Семіно, 2010). Саме через акцент на вивчення процесу ословлення болю в мові й мовленні, засоби художнього відтворення болю є малодослідженими.

Аналіз досліджень. *Біль і символізм.* За Мелзаком і Катцом, біль – це особистий, суб’єктивний досвід, який формується під впливом культурного процесу пізнання, є ситуативно залежним і спирається на цілу низку психологічних змінних (Мерзлак, Катц, 2001). Біль є одним із аспектів репрезентації фізіологічний стану організму (Крейг, 2003), і різні типи болю символізують конкретні емоційні проблеми (Піловський, Спенс, 1976; Гаскін та ін., 1992; Саммерс та ін., 1991). Усвідомлення людського тіла людським мозком не є суто індивідуальним процесом: тілесність наповнена культурною символікою, публічною чи приватною, позитивною й негативною, політичною та економічною, сексуальною, моральною й нерідко суперечливою (Ауслендер, 1995; Галуцьких, 2015).

Хоча зображення болю використовувалося в літературі як символ упродовж довгого часу (Сірлоу, 1995), символи больового досвіду та їх значення вимагають більш детального аналізу. Так, у дослідженні Е. Пентула та ін. (2017) 272 індивіди, з них – 201 психічно здорова людина й 72 пацієнти клініки, указали на значущі для них символічні зв’язки болю з об’єктами різних категорій. За результатами, більшість помітила, що біль викликав асоціації з: i) чорним, червоним і сірими кольорами; ii) біль був символічно пов’язаний у здорових індивідів з усіма місяцями зими й осені, а у хворих людей – із січнем і лютим; iii) серед природних об’єктів основними символами болю

виявилися гори, шторм і спека. Тобто в суспільній підсвідомості є єдине тло розуміння й усвідомлення болю, а певні художні образи можуть опосередковано містити код болю, хоча й без експліцитного зображення його типових ознак, як-от виявів тілесного поранення.

Проблема вербалізації болю. Щодо питання вербалізації болю, яке є центральним для аналізу мотиву болю, сьогодні досі є розбіжності в баченні можливості мови виражати біль: є ті, хто підтримує думку, що біль можна передати виключно словесно, а сама мова є єдиним засобом вираження цього досвіду (Вітгенштейн, 1989). Згідно з іншим поглядом, біль є настільки травмувальним досвідом, що мова не здатна описати його (Галлідей, 1998: 29), або ж, описуючи, не спотворити цей досвід (Скаррі, 1985). Вірджинія Вульф (1930: 7–8) в есе “On being ill”, подібно до Е. Скаррі, указує, що мова занадто бідна для того, що описати біль і його ефект на свідомість і психоемоційний стан людини, і зазначає, що література якимось чином намагається відхрещуватися від опису болю через те, що їй бракує засобів вираження.

Пізнавальний аспект болю розглядається з позицій когнітивних студій, які вивчають способи концептуалізації болю, зокрема, у мові (Kövecses, 2000; Семіно, 2010: 205–226), теорії емоцій (Шаховський, 2012: 20–48). Згідно із Золтаном Кевечешем, емоції концептуально представлені як певні когнітивні моделі (Kövecses, 2000, 2008: 17–33). Конкретна емоція може бути репрезентована за допомогою однієї чи кількох когнітивних моделей, прототипних для цієї емоції. Емоційні концепти складаються з чотирьох окремих концептуальних компонентів: концептуальних метафор, концептуальних метонімій, споріднених концептів і когнітивних моделей, що їх інтегрують (Kövecses, 2008: 17–33).

Думка, що метафора є важливим способом розуміння, структурування та передачі досвіду болю, непрямо висловлена в коментарі М. К. А. Галідея (Halliday, 1998: 29) щодо складних аспектів болю та намагань страдника в них розібратися. Отже, для Галідея біль не просто явище складне – воно також «загрозливе, а отже, ми намагаємося з усіх сил досягнути його, асимілювати його і включити до інших звичних досвідних моделей» (Галідей, 1998: 29–32).

Згідно з дослідженнями Елени Семіно (2010: 205–226), найкраще розкривають поняття болю відповідні концептуальні метафори, актуалізовані дескриптивними прикметниками, які використовуються страдниками для її метафорич-

ного опису. Наприклад, прикметники “stabbing”, “burning” («поколювання», «печіння») стосовно мігрени хоч і вказують на біль, проте описують його метафорично (наприклад, PAIN IS A SHARP OBJECT), адже фізичних ушкоджень тіла у випадку з мігренню немає (2010: 205–210). Такі концептуальні метафори сприяють здійсненню підсвідомого втіленого моделювання (англ. “embodied simulation”) больових переживань з боку читачів, що, своєю чергою, може стати підставою для їхніх емпатичних реакцій. Г. Д. Шотт (Schott 2004: 210) визнає найбільш продуктивним опис болю за аналогією, тобто метафоричний.

Літературний мотив болю. У вузькому сенсі мотив є певною категорією художнього тексту, а саме такою, що пов’язана з темою й авторським замислом твору та виявляється на різних текстових рівнях. З огляду на таке визначення, мотивом можна вважати «комплекс елементів твору, абстрагованих від конкретних деталей, які відображають зміст, ідею, нерідко тематику, емоційний компонент тексту, мають, як правило, предикативний складник і виражені в найпростішій словесній формулі» (Вершинина, 2008: 23–24). У широкому сенсі мотив розглядається як певний фрагмент образу, що багаторазово повторюється в художньому тексті з певними змінами (Силантьєв, 2004: 5–6). У рамках дослідження мотив було визначено слідом за Девідом Герман як засіб створення наративу, що має чітку внутрішню структуру (Герман, 2005: 445).

Мета статті – дослідити образно-символічні та наративні реалізації мотиву болю в прозових творах письменників американського і британського модернізму в лінгвостилістичному, наративно-композиційному й когнітивно-семіотичному вимірах. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких основних завдань: 1) виявити особливості образно-символічного втілення болю у художньому тексті; 2) окреслити лінгвальні способи реалізації мотиву болю в художньому наративі досліджуваних текстів. До таких творів належать оповідання Кейт Шопен “*Désirée's Baby*” («Дитина Дезерей»), “*Beyond the Bayou*” («За річкою»), романи Джозефа Конрада “*The Secret Sharer*” («Секретний спільник») і Ральфа Еллісона “*Invisible Man*” («Невидимий чоловік»).

Виклад основного матеріалу. У дослідженні виходимо з розуміння мотиву болю як семантичного складника художнього наративу, вербалізованого за допомогою сукупності текстових маркерів, що включають ключові слова, які позначають, описують або ж вказують на біль або інші

хворобливі переживання персонажів. Ці маркери формують засіб створення наративу (Herman, 2005: 445) – мотив, який вказує на переважання страждання в розвитку сюжету твору й описі персонажів. Спираючись на це визначення, аналізу підлягають: а) художні образи, які прямо описують фізичну травму; б) зображення фізіологічної реакції персонажа на травму (крики, сльози, тремтіння, судоми тощо) або змалювання пригніченого стану персонажа внаслідок отримання травми з плином часу (характерно для емоційного болю чи хронічного фізичного болю); в) художній опис персонажів-страдників (часто маргіналів), які під впливом соціально-культурних факторів переживають постійний опір і знущання; г) зображення предметів, а іноді й опис локусу або топосу, які імплікують можливі страждання індивіда (батіг, лікарня, ліжко хворого, інше). Символічні аспекти реалізації мотиву болю визначаються як ті текстові елементи, які прямо не вказують на чинники, що провокують біль, але завдяки особистому ставленню персонажа або зважаючи на конкретний часокультурний контекст формують символічні зв’язки з больовими відчуттями. Наративний аспект утілення мотиву болю репрезентовано за допомогою певного набору образів і подій, для яких центральною є травма (фізична чи психічна). У дослідженні виявлено два основні різновиди наборів оповідних подій, які структурно вказують на мотив болю. Перший зосереджено навколо експлікованого травматичного досвіду, який є наріжною, часто поворотною точкою сюжету. Другий звернено до імпліцитних указівок на постійний дискомфорт персонажа.

Оповідання “*Beyond the Bayou*” рясніє описами інтенсивного фізичного й емоційного болю, які розгортаються майже паралельно у двох різних персонажів. Перша з них – La Folle (Ля Фолль) – темношкіра жінка на прізвище «скажена», яке вона отримала через свій страх перетинати баю (американська регіональна назва річки), “*had not crossed the bayou, but had stood upon her side of it, wailing and lamenting*” (ВТБ: 174). У дитинстві вона була страшно налякана сценою насилля, яку побачила там: “... world that had looked **red** to La Folle suddenly turned **black**, – like that day she had seen **powder and blood**...” (ВТБ: 177). В описі травматичного досвіду героїні: “red”, “black” :: “powder and blood” – помітним є паралелізм кольорів і травмувальних образів пороку і крові, що вказує на значний вплив цього спогаду на саму героїню.

На семантичному рівні мотив болю реалізується за допомогою ключових слів, які обоє

прямо сигналізують біль (власне лексема “pain”) або роблять це опосередковано (“heavy breathing”, “moan”, “weeping”, “cry”). На наративному рівні мотив болю є центральним для сюжету оповідання, описуючи спочатку ранній травматичний досвід головної герої, потім фізичну травму хлопчика, яка послугувала тригером для болючих переживань Ля Фолль.

Інший афектований персонаж твору – це десятирічний хлопчик господарів, на яких працює Ля Фолль, Шері (Cheri), котрий отримав травму через необережне користування рушницею, що йому подарували на день народження. Хоча в тексті немає графічного зображення рани, наявні лексеми, які опосередковано – “a sharp cry of distress”, “he moaned piteously” (BTB: 174), або ж прямо – “he wept with pain and fright” (BTB: 176) указують на біль. Таке зображення фізичного болю разом із вигуками Шері “I’m dead! I’m gone!” (BTB: 174) є досить прототипним: наявність мотиву болю маркується описовою (“sharp cry”, “moaned”, “wept”) та індикативною лексикою (“pain”) з біомедичного узусу. Вигуки, де дитина декларує себе мертвою (“I’m dead! I’m gone!”), позначають неможливість персонажа впоратися з фізичними відчуттями, які його заповнили. Через обмеженість власного досвіду переживання болю такої сили він ототожнюється в персонажа з кінцем існування.

Головна героїня Ля Фолль була першою, хто кинувся на поміч дитині, але для того, щоб хлопчикові надали медичну допомогу, необхідно було перетнути річку: “... terrible fear was upon her; the fear of the world beyond the bayou, the morbid and insane dread she had been under since childhood...” (BTB: 176). Незважаючи на страх, Ля Фолль усе ж переходить річку, але це коштувало жінці багатьох фізичних зусиль, які мали фізичні наслідки: “... her eyes were bloodshot and the saliva had gathered in a white foam on her black lips...” (BTB: 177). У цьому тексті образ фізичного болю стосується не самого зображення травми, а й фізичних симптомів, що супроводжували емоційне страждання, яке пережила жінка (“bloodshot eyes, the saliva gathered in a white foam...”, подальша втрата свідомості). Отже, опис фізичного болю хлопчика, хоча і є каталізатором розгортання мотиву болю, завдяки певній завуальованості (наприклад, опис рушниці на землі поряд із хлопчиком, а не самої рани) відходить на другий план.

Стилістичне висунення самого образу баю як символу болю головної героїні спостерігається на різних ділянках тексту: власне назва твору (“Beyond the Bayou”), повтори іменника “bayou”

(13 разів) із прийменниками, семантика яких укажує на перетин уявної лінії (beyond, across) або наближення до неї (to, by, near, alongside). Прикметно, що кульмінація оповіді припадає саме на момент перетину Ля Фолль баю (“she again closed her eyes tightly against the sight of that unknown and terrifying world”) (BTB: 177). Момент фізичного перетину річки концептуально перетинається з перетином граничної точки болю (“pain threshold”), а сам біль метафорично уособлюється в образі баю. Отже, можна реконструювати дві взаємопов’язані концептуальні метафори PAIN IS A RIVER (виходячи з EMOTION IS LIQUID), тоді, згідно з метафоричною логікою, перетин річки корелюватиме з перетинанням болювального кордону: BEYOND THE BAYOU – BEYOND THE PAIN. У кінці твору Ля Фолль дійсно переживає полегшення внаслідок пересилування власного негативного досвіду болю.

Отже, у короткій оповіді наявні два ключові образи болю – це сама вогнепальна рана Шері й річка як символ минулих і теперішніх емоційних страждань Ля Фолль. Через відсутність опису власне фізичних подробиць поранення й перенесення виявів фізичного травмування на емоційну сферу жінки образ психологічної травми головної героїні стає кульмінацією втілення мотиву болю, а необережний постріл дитини – його ампліфікатором.

В оповіданні Кейт Шопен “Désirée’s Baby” головна героїня страждає від расизму чоловіка: він узяв її в дружини, знаючи, що вона невідомого походження, на відміну від нього, власника плантацій. Ставлення Арманда (ім’я чоловіка) до Дезарей було позитивним до моменту народження їхнього сина, шкіра якого була темнішою за шкіру батька й матері як свідчення низького на той час походження Дезарей.

У творі відсутнє зображення будь-якої фізичної травми, спричиненої головній героїні, але наявний опис болю від емоційного насилля над нею. Особливо негативного забарвлення набуває ім’я головного героя, яке Дезарей повторює в майже істеричному стані: “Armand,” she called to him, in a voice which must have stabbed him, if he was human. But he did not notice. “Armand,” she said again. [...] “Armand,” she panted once more...” (DB: 196). Відсутність прямих позначень болю компенсується використанням дієслова “stabbed” («уколотий»), яке є метафорою перенесення фізичної якості дії (нанесення поранень гострим предметом) на емоційну вагу слів героїні.

Кульмінаційний момент розгортання мотиву болю настає, коли Дезарей отримує відповідь

на свій лист від доглядачки пансіонату, звідки її вивіз Арманд, стосовно її повернення до колишнього житла:

*“she was like a stone image: silent, white, motionless after she placed it [letter]”; “Shall I go, Armand?” she asked **in tones sharp with agonized suspense.**” “Yes, go.” – “Do you want me to go?” – “Yes, I want you to go.” (DB:197). “Good-by, Armand,” she **moaned**. He did not answer her. That was **his last blow at fate**” (DB: 198).*

Саме в цьому діалозі інтегровано персонажні перспективи персонажів (Hartner 2013: 62): малий словесний обсяг приховує значну психологічну трансформацію обох персонажів. Арманд, абсолютно холодний до своєї жінки, сприймає її поведінку, а головне, сам факт, що Дезарей народила чорношкіру дитину, як особисту зраду, як больову травму. Про це свідчить характеристика тональності висловлень Дезарей у термінах опису гострих предметів – “sharp”, “stabbing”. Отже, реконструюємо концептуальну метафору БІЛЬ – ЦЕ ГОСТРИЙ ПРЕДМЕТ, яка звичною для осмислення фізичного болю. Прикметно, що образ страждальця накладається як на чоловіка, що переживає, на його погляд, зраду, так і на жінку (“moaned”), яка сприймає втрату сім’ї як фізичне закінчення життя – “Good-by” та “his last blow at fate”. Закам’янілість Дезарей (“a **stone image: silent, white, motionless**”) посилює її нездатність відчувати й розуміти біль її чоловіка, описуючи жінку з перспективи чоловіка, з іншого боку, слугує маркером надзвичайного високої точки болю, де біль спричинює неможливість реакції суб’єкта на біль (PAIN IS SILENCER).

Центральними символами болю в оповіданні «Дитина Дезарей» є колоронім “white” через расову сегрегацію, яка була наявна в політичній картині тогочасної Америки, а також образ ново-народженої дитини, майбутнє якої вже вирішено з огляду на колір шкіри. Саме через расистські імплікації слово «білий» і його похідні, наприклад, Дезарей, намагаючись довести право на щасливий шлюб із власним чоловіком, акцентує увагу на відтінках кольору своєї шкіри – “It is a lie; it is not true, I am white! [...] “Look at my hand; **whiter** than yours, Armand,” she laughed hysterically. “As **white as La Blanche’s,**” he returned cruelly...” (DB: 196).

У романі Дж. Конрада “The Secret Sharer” мотив болю розкривається головним чином крізь призму концептуальної метафори БІЛЬ – ЦЕ ІЗОЛЯЦІЯ, а також БІЛЬ – ЦЕ ВІДЧУЖЕННЯ. Головний герой роману, навіть перебуваючи в головуючій позиції на кораблі, який є відірваним від великої землі,

відчуває гостре відчуття, що він чужий у соціальному середовищі, у якому перебуває: “I felt **painfully** that I – a stranger – was doing **something unusual** when I directed him to let all hands turn in...” (TSS: 5). Читач навіть не знає імені цього персонажа, до нього просто звертаються Капітан (The Captain), що підсилює думку про страждання від ізоляції, яке переживає головний герой.

Інший чужинець, у якому Капітан знаходить своє відображення, – це чоловік, на ім’я Леггатт, якого Капітан потайки рятує у відкритому морі. У розповіді про те, як урятувався, урятований чітко описує свої фізичні відчуття у відкритому морі, які фактично відображають і психоемоційний стан Капітана:

*“It was something to swim for. I couldn't see any stars low down because the coast was in the way, and I couldn't see the land, either. **The water was like glass.** One might have been swimming in a confounded thousand-feet deep cistern with no place for scrambling out anywhere” (TSS: 17).*

У наведеному фрагменті мотив болю постає як наслідок відсутності емоційної прив’язки до будь-якого локусу: відкрите море не дає відчуття прихистку, а сам корабель утілює символом болю від самотності, що дає поштовх реконструкції концептуальної метафори БІЛЬ – ЦЕ ІЗОЛЯЦІЯ.

У романі Ральфа Еллісона “Invisible Man” подібно до попереднього мотив болю втілено за допомогою концептуальної метафори БІЛЬ – ЦЕ ВІДЧУЖЕННЯ, адже оповідач не розкриває свого імені, а лише вказує на те, що він є чорношкірим, а отже, маргіналом для тогочасного суспільства. На відміну від роману Дж. Конрада, “Invisible Man” містить 1) численні сцени відвертого насилля “a boy violently **punching** the air”, “him bent over holding his hand, then going down as a blow caught his unprotected head”, “**Knock his guts out**”, “throwing a punch” (IM: 16), 2) прямі позначення фізичного болю чи травм “I bled from both nose and mouth, **the blood** spattering upon my chest”, “I lay there, hazily watching a dark red spot of my own blood shaping itself into a butterfly”, “My eye **pained and swelled**...” (IM: 17) та/або 3) опис дій, результатом яких є біль через ураження тіла “and heard him scream in pain as he **smashed his hand** against a ring post” (IM: 16).

Ці маркери формують потужну основу для розгортання мотиву болю як одного із центральних у романі. Художній образ маргінального темношкірого чоловіка, який є непомітним для більшості мешканців тогочасної Америки, акцентовано не лише в назві роману, а й у браку інформації щодо головного героя. Бінарна опозиція з колоронімами

“white” :: “black” символізує розділення, де за одним із кольорів закріплюється привілеї й позиції. Те, що головний герой хоче залишатися поза системою, натякає на можливі болючі наслідки, якщо той чи інший громадянин опиняється в категорії “black”.

Висновки. Підсумовуючи особливості реалізації мотиву болю в художньому тексті в його образно-символічному та наративному вимірах, зазначимо, що вони полягають у такому: 1) характерним є використання слів-маркерів, які вказують на та/або описують фізичний біль для зображення емоційної травми персонажа; 2) уживання дескрипторів болю не є обов’язковим для відтворення негативного тілесного або емоційного

досвіду, оскільки позиція персонажа в суспільстві, його соціокультурний статус негативно на нього впливають; 3) у досліджуваних текстах актуалізовано як прототипні (найбільш частотні в англійській мові), так і непрототипні (авторські) концептуальні метафори болю; 4) художні образи болю в більшості не є зображенням власне тілесних пошкоджень або травм, а радше стосуються якихось значущих для персонажів об’єктів; 5) символіка мотиву болю корелює із символами, актуальними для соціокультурного контексту твору, або є суто індивідуальною й одиничною для окремих персонажів; 6) мотив болю може бути центральним для художнього наративу або ж супровідним для більш глибокої характеристики персонажів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Auslander P. The Body Social: Symbolism, Self and Society. Cambridge : TDR, 1993. № 39 (3). P. 170–182.
2. Cirlot J. E. Dictionary of Symbols. Athens : Konidari Press, 1995. 508 p.
3. Craig A. D. Pain mechanisms: labeled lines versus convergence in central processing. *Annual review of neuroscience*. 2003. № 26 (1). P. 1–30.
4. Despotopoulou A., Ifantidou E. (eds). Reconstructing Pain and Joy: Linguistic, Literary and Cultural Perspectives. Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2008. P. 17–33. Freedman W. The literary motif: A definition and evaluation. *NOVEL: A forum on fiction*. 1971. № 4 (2). P. 123–131.
5. Halliday M. A. K. On the grammar of pain. *Functions of Language*. 1998. № 5 (1). P. 1–32.
6. Herman D. Storytelling and the Sciences of Mind. Cambridge : MIT Press, 2013. 442 p.
7. Herman D. (Ed.). Narrative theory and the cognitive sciences. California : CSLI Publications, 2003. 378 p.
8. Herman D. Basic Elements of Narrative. Oxford : Blackwell, 2009. 250 p.
9. Herman, D., Jahn, M., Ryan M.-L. (Eds.). Routledge Encyclopaedia of Narrative Theory. California : Routledge, 2005. 718 p.
10. Kövecses Z. Metaphor and Emotion. Cambridge : Cambridge University Press, 2000. 242 p.
11. Kövecses Z. Metaphor. A Practical Introduction. Oxford : Oxford University Press, 2002. 212 p.
12. Kövecses, Z. The conceptual structure of happiness and pain. *Lascaratou C., Despotopoulou A., Ifantidou E. (eds). Reconstructing Pain and Joy: Linguistic, Literary and Cultural Perspectives*. Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2008. P. 17–33.
13. Kugelmann R. Complaining about chronic pain. *Social Science and Medicine*. Amsterdam, 1982. № 49. P. 1663–1676.
14. Lascaratou C. The Language of Pain. Expression or Description? Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2007. 252 p.
15. Melzack R., Katz J. The McGill Pain Questionnaire: Appraisal and current status. New York : Guilford Press, 2001. P. 35–52.
16. Merskey H., Spear F. G. The concept of pain. *Journal of Psychosomatic Research*. Amsterdam, 1967. № 11 (1). P. 59–67.
17. Pantoula E., Damigos D., Poulou A., Gouva M. Symbolism of Pain: An Alternative Approach to Pain Means between Patients and Healthy Individuals. *International Journal of Caring Sciences : Volume (10 Issue) 1*, 2017. P. 153–160.
18. Pilowsky I., Spence N. D. Pain, anger and illness behaviour. *Journal of psychosomatic research*. 1976. № 20 (5). P. 411–416.
19. Scarry E. The Body in Pain: The Making and Unmaking of the World. New York : Oxford University Press, 1985. 390 p.
20. Schott G. D. Communicating the experience of pain: the role of analogy. *Pain*. 2004. № 108. P. 209–212.
21. Semino E. Descriptions of Pain, Metaphor, and Embodied Simulation. *Metaphor and Symbol*. 2010. № 25 (4). P. 205–226.
22. Summers J. D., Rapoff M. A., Varghese G., Porter K., Palmer R. E. Psychosocial factors in chronic spinal cord injury pain. *Pain*. 1991. № 47 (2). P. 183–189.
23. Wittgenstein L. Philosophical Investigations. Oxford : Basil Blackwell, 1989. 322 p.
24. Woolf V. On being ill. London: Hogarth Press, 1930. 24 p. Вершинина Н. В. Система мотивов в поэтическом мире А. А. Фета : дисс. ... канд. филол. наук / Бурятский государственный университет имени Банзарова. Улан-Удэ, 2008. 167 с.
25. Вершинина Н. В. Система мотивов в поэтическом мире А. А. Фета / Бурятский государственный университет имени Банзарова. Улан-Удэ, 2008. 167 с.
26. Веселовський А. Н. Поэтика сюжетов. Москва : Историческая поэтика, 1989. 301 с.

27. Гаспаров Б., Паперно І. К описанию мотивной структуры лирики Пушкина. *Russian Romanticism: Studies in the poetic codes*. Almqvist & Wiksell International, 1979. С. 9–44.
28. Галуцьких І. Еротизм та моральність людського тіла в текстовому відображенні художньої тілесності в англійській літературі постмодернізму. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія «Філологія. Мовознавство»*. 2015. № 241. С. 31–35.
29. Пропп В. Я. *Морфология сказки*. Лондон : Academia, 1928. 162 с. Routledge Encyclopedia of Narrative Theory. Ed. David Herman, Manfred Jahn and Marie-Laure Ryan. New York : Routledge, 2005. 934 p.
30. Силантьев И. В. Мотив как проблема нарратологии. *Критика и семиотика*. 2002. № 5. С. 3–60.
31. Силантьев И. В. Поэтика мотива. *Языки славянской культуры*. Москва, 2004. 294 с.
32. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика. Москва : Аспект-Пресс, 1999. 334 с.
33. Шаховский В. И. Голос эмоций в языковом круге homo sentiens. Москва : Либроком, 2012. 184 с.
34. Шкловский В. Про теорию прозы. 1982. URL: <http://philologos.narod.ru/shklovsky/prose1983.htm>.
35. Шкурина Н. В. Мотив как средство создания эстетического единства произведения. *Художественный текст. Язык. Стиль*. Санкт-Петербург : Издательство Санкт-Петербургского государственного университета, 1993. С. 61–66.

REFERENCES

1. Auslander, P. The Body Social: Symbolism, Self and Society. Cambridge: TDR, 39 (3), 1993. pp. 170–182.
2. Cirlot, J. E. Dictionary of Symbols. Athens: Konidari Press, 1995, 508 p.
3. Craig, A. D. Pain mechanisms: labeled lines versus convergence in central processing. *Annual review of neuroscience*, 26 (1), 2003. pp. 1–30.
4. Despotopoulou, A. and Ifantidou, E. (eds) *Reconstructing Pain and Joy: Linguistic, Literary and Cultural Perspectives*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2008, pp. 17–33. Freedman, W. The literary motif: A definition and evaluation. *NOVEL: A forum on fiction*, 4 (2), 1971, pp. 123–131.
5. Halliday, M. A. K. On the grammar of pain. *Functions of Language*, 5 (1), 1998. pp. 1–32.
6. Herman D. Storytelling and the Sciences of Mind. Cambridge: MIT Press, 2013. 442 p.
7. Herman, D. (Ed.). *Narrative theory and the cognitive sciences*. California: CSLI Publications, 2003. 378 p.
8. Herman, D. *Basic Elements of Narrative*. Oxford: Blackwell, 2009. 250 p.
9. Herman, D., Jahn, M., & Ryan M.-L. (Eds.). *Routledge Encyclopaedia of Narrative Theory*. California: Routledge, 2005. 718 p.
10. Kövecses Z. *Metaphor and Emotion*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 242 p.
11. Kövecses Z. *Metaphor. A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2002. 212 p.
12. Kövecses, Z. The conceptual structure of happiness and pain. In Lascaratou, C., Despotopoulou, A. and Ifantidou, E. (eds) *Reconstructing Pain and Joy: Linguistic, Literary and Cultural Perspectives*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2008. pp. 17–33.
13. Kugelmann R. Complaining about chronic pain. *Social Science and Medicine*. No. 49 Amsterdam, 1982. pp. 1663–1676.
14. Lascaratou C. The Language of Pain. Expression or Description? Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2007. 252 p.
15. Melzack, R., & Katz, J. *The McGill Pain Questionnaire: Appraisal and current status*. New York: Guilford Press, 2001, pp. 35–52.
16. Merskey, H., & Spear, F. G. The concept of pain. *Journal of Psychosomatic Research*, 11 (1). Amsterdam, 1967, pp. 59–67.
17. Pantoula E., Damigos D., Poulou A., Gouva M. Symbolism of Pain: An Alternative Approach to Pain Means between Patients and Healthy Individuals. *International Journal of Caring Sciences: Volume (10 Issue) 1*, 2017. pp. 153–160.
18. Pilowsky, I., & Spence, N. D. Pain, anger and illness behaviour. *Journal of psychosomatic research*, 20 (5), 1976, pp. 411–416.
19. Scarry E. *The Body in Pain: The Making and Unmaking of the World* / Elaine Scarry. – New York: Oxford University Press, 1985. 390 p.
20. Schott, G. D. Communicating the experience of pain: the role of analogy. *Pain*, 108, 2004. pp. 209–212.
21. Semino, E. Descriptions of Pain, Metaphor, and Embodied Simulation. *Metaphor and Symbol*, 25(4), 2010, pp. 205–226.
22. Summers, J. D., Rapoff, M. A., Varghese, G., Porter, K., & Palmer, R. E. Psychosocial factors in chronic spinal cord injury pain. *Pain*, 47 (2), 1991, pp. 183–189.
23. Wittgenstein L. *Philosophical Investigations*. Oxford: Basil Blackwell, 1989. 322 p.
24. Woolf, V. *On being ill*. London: Hogarth Press, 1930. 24 p.
25. Vershinina, N. V. *Sistema motivov v poeticheskom mire A. A. Feta. [The system motifs in A. A. Fet's poetic world.]* Buryatskij gosudarstvennyj universitet imeni Banzarova, Ulan-Ude, Rossiya. 2008, 167 s. [In Russian].
26. Veselovskij, A. N. *Istoricheskaya poetika. [Historical poetics]*. Vysshaya shkola. 1989. 301 s. [In Russian].
27. Hasparov, B., Paperno, I. K opisaniyu motivnoj struktury liriki Pushkina. [To the description of motif's structure of Pushkin's lyrics]. *Russian Romanticism: Studies in the poetic codes*. Almqvist & Wiksell International, 1979. pp. 9–44 [In Russian].
28. Galutskykh, I. (2015). Eroticism and morality of the human body in the textual representation of artistic flesh in the English literature of postmodernism. *Scientific works of the Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy complex. Series: Philology. Linguistics*, 241, 31–35 [In Ukrainian].

29. Propp, V. Ya. *Morfologiya skazki. [Morphology of the tale]*. London: Academia, 1928. 162 p. [In Russian].
30. Silantiev, I. V. Motiv kak problema narratologii. [Motif as an issue of narratology] *Kritika i semiotika*, 2002. s. 3–60 [In Russian].
31. Silantiev, I. V. *Poetika motiva. [Poetics of a Literary Motif]*. Yazyki slavyanskoj kul'tury, 2004. 294 s. [In Russian].
32. Tomashevskij, B. V. *Teoriya literatury. Poetika. [Literary theory. Poetics.]* Aspekt-Press. 1999, 334 s. [In Russian].
33. Shakhovskiy V. Y. Holos emotsyi v yazykovom kruhe homo sentiens. [Voice of emotions in the language circle of homo sentiens] Moskva: Lybrom, 2012. 184 p. [In Russian].
34. Shklovskiy, V. *Pro teoriyu prozy. [On the prose theory]*, 1982 [Online resource]: <http://philologos.narod.ru/shklovsky/prose1983.htm> [In Russian].
35. Shkurina, N. V. Motiv kak sredstvo sozdaniya esteticheskogo yedinstva proizvedeniya. [Literary motif as a means of creating aesthetic unity of a literary work.] *Khudozhestvennyj tekst. Yazyk. Stil'*. (ss. 61–66). Izdatel'stvo Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta. 1993. S. 61–66 [In Russian].

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ЗІ СКОРОЧЕННЯМИ

1. Chopin K. *The Awakening & Other Short Stories*. San Diego: Icon Classics, 2005. 250 p.
2. Conrad J. *The Secret Sharer*. San Diego : Icon Classics, 2005. 70 p.
3. Ellison, R. *Invisible Man*. New York : Random House, 2000. 314 p.
4. BB – “Beyond the Bayou”.
5. DB – “Désirée's Baby”.
6. TSS – “The Secret Sharer”.
7. IM – “Invisible Man”.